

כ"ה כסלו תש"ע, 12.12.09
גיליון מס' 186

פרשת וישב

הצדיק

מאת שמריה מלר, קיבוץ עלומים

נא להכיר: הצדיק הוא יוסף. אביו הוא יעקב, צדיק בפני עצמו- האב השלישי של עם ישראל. האחים- שאר שבטי ישראל. מה עושה הצדיק? "ויבא דיבתם רעה אל אביהם". מה עושה האב? "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים". יעקב מחציץ את אהבתו המיוחדת ליוסף. התוצאה: "וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם". השנאה גורמת לניתוק הקשר בין האחים. אין יותר אפשרות לתקשורת בין אישית בין האחים ליוסף, נפסק הדיאלוג בתוך המשפחה. הכול רותח והצדיק ממשיך לשפוך שמן למדורה. הוא מספר חלום - "...והנה קמה אלומתי וגם ניצבה" ואחיו שונאים אותו יותר- "ויסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו". יוסף הצעיר והיהיר חי בעולם אחר, מנותק רגשית מאחיו ואז הוא מספר להם חלום נוסף - "והנה השמש והירח..." מה שגורם לשנאה לעלות מדרגה ולהפוך לקנאה - "ויקנאו בו אחיו". גם בין האב לבן האהוב נסדקת ההרמוניה - "ואביו שמר את הדבר".

התורה מספרת לנו שכאן התחיל תהליך הידרדרותו של יוסף שנמשך עד ירידתו מצרימה. יעקב שולח את יוסף לשכם לראות את שלום אחיו - "הלוא אחיך רעים בשכם...וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה". מדוע צריך הכתוב להזכיר את שכם בשנית? אלא כדי לציין שזהו מקום פורענות, שם קלקלו השבטים, שם עינו את דינה, שם נחלקה מלכות דוד. מדוע נכתב "עמק חברון", הרי היא ממוקמת על הר? אלא רמזה התורה שמכאן נמצא יוסף בתהליך של ירידה.

ההידרדרות תחילתה בהעמדת "האני" במרכז. זוהי ההתייונות המקבילה לתרבות המערב של היום. תרבות בה האדם זכויותיו ומה שמגיע לו נמצאים במרכז הבמה. עצם ההליכה של יוסף לשכם, למקום סכנה, יש בה משום יהירות. למרות שנאמר 'שלוחי מצוה אינם ניזוקים', העובדות מוכיחות כי יוסף ניזוק והרי פיקוח נפש דוחה גם כיבוד הורים. גם אם נניח שיוסף לא חשב כי זו סכנת נפשות ללכת לשכם, האם הוא נוקט באמצעי זהירות כל שהם? לא. הוא ממשיך בשלו גם כשמנסים להזהיר אותו לא ללכת: "ויאמר האיש (המלאך גבריאל) נסעו מזה, כי שמעתי אומרים נלכה דתינה".

יוסף ממשיך במסע בו הוא מציג לראווה את סמל שנאת האחים כלפיו - כותנת הפסים כפי שנאמר: "ויפשיטו את יוסף את כתנתו את כתנת הפסים אשר עליו".

נשאלת השאלה האם עד כדי כך שנאו אותו האחים ומדוע? הרי הוא בסה"כ ילד בן 17 שעוד יתבגר. התשובה היא כן. הרי הם עומדים לרצוח אותו עד שמתרצים ומוכרים אותו לעבד. העיקר בעיניהם הוא להפטר ממנו.

בעלי התוספות, הספורנו ופרשנים אחרים מציעים שני פרושים:
א. יוסף הביא דיבתם רעה אל אביהם ויש לו דין מוסר מכיוון שזה היה יכול לגרום לכך שאביהם ידיח אותם מנחלת ה' ומקדושת ישראל, כדרך שנדחו ישמעאל ועשו. דינו הוא דין רודף ויש להפטר ממנו בכל דרך אפשרית.
ב. יוסף נידון כעובד ע"ז בשל דבריו: "והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי". מי שסבור שצבא השמים עשוי להשתחוות לו, כבר עשה עצמו אלוה. במקום להורגו מכרוהו לעבד, ובכך הוא "חשוב כמת".

בדרך למצרים היה ליוסף זמן לחשוב. הוא התבגר באחת כאשר הושלך לבור והבין שחייו תלויים לו מנגד. אנו רואים זאת מהתנהגותו במצרים. בכל הופעותיו עד הפגישה עם אחיו, לא הוא העומד במרכז אלא האלוקים. הוא עומד בניסיון של אשת פוטיפר והוא אומר: " ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים ". בבית הסוהר הוא אומר לשרי פרעה: "הלוא לאלוקים פתרנים". בתוך מ"ט שערי טומאה ואילילות הוא מדבר על איזה אלוקים איזוטרי.

רק לאחר מכן כאשר הוא מוסיף ומתרץ חלומות למלך האדיר פרעה הוא מעז לומר: " ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי, אלוקים יענה את שלום פרעה". זוהי תפנית של 180 מעלות. הוא היה צריך את הזעזוע כדי לעבור פאזה ולממש את החינוך שקיבל בבית.

ברוח ימי החנוכה נאמר שהמלחמה בחושך מתחילה בבית, בחינוך, במשפחה. שם מקבלים את היסודות למלחמה היומיומית בהתיוונות. יוסף קיבל חינוך מעולה מיעקב, להוציא את תקופת גיל ההתבגרות שהוא חווה אותה כאגוצנטרי, ואביו באהבתו הגדולה אליו, לא ידע לשים לו גבולות.

שמריהו מלר הוא מנהל משאבי אנוש בקיבוץ עלומים. מוסמך בפילוסופיה יהודית באוניברסיטה העברית. בעבר ניהל את אגף משימות של הקיבוץ הדתי.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il